

Асвета—народу

Гутарка з намеснікам міністра асветы БССР С. А. Умрэйкам

Якія поспехі дасягнуты Беларускаю ў развіцці народнай адукацыі? З гэтым пытаннем мы звярнуліся да намесніка міністра асветы БССР С. А. Умрэйкі.

Ніжэй змяшчаем змест гутаркі.

ПЫТАННЕ. Нашых суайчыннікаў, якія жывуць далёка за межамі Радзімы, цікавяць поспехі, дасягнутыя Беларускаю ў развіцці народнай адукацыі. Раскажыце, калі ласка, аб тым, чаго дабілася наша рэспубліка ў гэтай важнай справе.

АДКАЗ. Як вядома, да Вялікага Кастрычніка Беларусь была адной з адсталых ускраінаў царскай Расіі. Больш 80 працэнтаў насельніцтва было неписьменным. На ўсёй тэрыторыі Беларусі было 4170 школ. Вышэйшых навучальных устаноў не было наогул.

Перамога Кастрычніцкай рэвалюцыі ўнесла карэнныя змены ў сістэму народнай адукацыі і забяспечыла шырокі росквіт культуры і асветы беларускага народа.

За гады Савецкай улады ў Беларусі было забяспечана шырокае развіццё сістэмы народнай адукацыі, якая стварыла спрыяльныя ўмовы для ахопу навучаннем усіх дзяцей школьнага ўзросту. Ужо да канца 1930 года ў рэспубліцы была ажыццэўлена ўсеагульная пачатковая адукацыя ў горадзе і вёсцы. Шырокім фронтам ішла ліквідацыя неписьменнасці сярод дарослага насельніцтва.

У наступныя гады галоўная ўвага ўдзялялася развіццю сямігадовай адукацыі і ліквідацыі малаліснасці сярод дарослага насельніцтва, а таксама развіццю сярэдніх агульнаадукацыйных школ.

У 1940 годзе ў Беларусі практычна была паўсямясна ажыццэўлена ўсеагульная сямігадовая адукацыя. Шырокае развіццё атрымала сярэдняя адукацыя. Была завершана ліквідацыя малаліснасці сярод дарослага насельніцтва.

Вялікай гістарычнай падзеяй у жыцці нашага народа з'явілася далучэнне заходніх абласцей Беларусі, якія знаходзіліся на працягу больш дзвюццаці год пад уладай польскай пашчыкаў і капіталістаў. Перад урадам і Камуністычнай партыяй Беларусі паўстала задача забяспечыць у найкарацейшы тэрмін ліквідацыю неписьменнасці сярод дарослага насельніцтва гэтых абласцей і развіццё сетку школ у такіх маштабах, каб як мага хутчэй ахапіць усіх дзяцей пачатковай і сямігадовай адукацыяй. Гэта задача ў асноўным была вырашана да 1941 года.

Такім чынам, у рэспубліцы быў узят правільны курс у развіцці народнай адукацыі. Аднак мірнае жыццё было перарвана вераломным нападом гітлераўскай Германіі на Савецкі Саюз. Акупіраваўшы Беларусь, фашысты разбурылі ўстановы. Выхаваныя ў духу савецкага патрыятызму і любові да Радзімы, шмат вучняў і мнага-

тысячная армія настаўнікаў пайшлі ў партызанскія атрады і вялі ўсім магчымымі сродкамі актыўную барацьбу з фашысцкімі захопнікамі.

Пасля вызвалення Беларусі ад фашыскай навалы паўстала задача забяспечыць у найкарацейшы тэрмін аднаўленне ўсіх школ і дзіцячых устаноў. Можна сказаць, што гэта задача была хутка вырашана. І к 1948 году ў нашай рэспубліцы зноў была завершана ўсеагульная абавязковая сямігадовая адукацыя. Шырокае развіццё атрымала сярэдняя адукацыя. Хуткімі тэмпамі аднаўляліся не толькі разбураныя школьныя будынкі, але і ўзводзіліся новыя, будаваліся дзіцячыя сады, дамы і палацы піянераў, станцыі юных натуралістаў, тэхнікум, школьныя стадыёны і спартыўныя пляцоўкі.

ПЫТАННЕ. Вялікай падзеяй у жыцці беларускай школы з'явілася прыняццё ў красавіку 1959 года Закона аб умацаванні сувязі школы з жыццём і далейшым развіцці народнай адукацыі. Раскажыце, якое значэнне меў прыняццё гэтага Закона ў справе далейшага развіцця народнай адукацыі ў нашай рэспубліцы.

АДКАЗ. У красавіку 1959 года быў прыняты выдатны закон, па якому працягвалася і назаўсёды ўвайшла ў жыццё савецкай школы, якая вялізна вываўчы сродак: закон, які прадугледжвае спалучэнне навучання з вытворчай працай. Ён гаворыць аб тым, што моладзь ужо ў сценах школы павінна атрымліваць навыкі вытворчай працы і рыхтавацца да актыўнага ўдзелу ў жыцці і грамадскай вытворчасці. Для ўсіх савецкіх дзяцей 7—16 год замест ўсеагульнай абавязковай сямігадовай адукацыі ўведзена васьмігадовая адукацыя.

У адпаведнасці з Законам, сярэдняя школа дзясцігодка па-дальш павінна перайсці на адзінаццацігадовы тэрмін навучання. Пераход да васьмі- і адзінаццацігадовай адукацыі даў магчымасць значна павысіць узровень агульнай і політэхнічнай адукацыі, узмацніць сувязь навучання з практыкай. Дзеці пасля заканчэння школы авалодваюць абранай імі спецыяльнасцю. У сучасны момант у нашай рэспубліцы вучні рыхтуюцца па 212 спецыяльнасцях прамысловай і сельскагаспадарчай вытворчасці. Школы сталі крыніцай папаўнення народнай гаспадаркі рэспублікі кваліфікаванымі кадрамі.

ПЫТАННЕ. Раскажыце, калі ласка, аб тым, як расце і развіваецца ў нашай рэспубліцы сетка школ.

АДКАЗ. Разам з ажыццэўленнем Закона аб сувязі школы з жыццём у Беларусі працягваецца сетка школ. Зараз у нашай рэспубліцы працуе 11.574 агульнаадукацыйныя школы, у тым ліку 6.958 пачатковых, 1.768 сямігадовых, 1.238 васьмігадовых і 1.610 сярэдніх школ. У іх навучаецца 1 370 700 вучняў.

(Заканчэнне на 2-й стар.)

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАЙ СЕКЦЫІ КАМІТЭТА ЗА ВЯРТАННЕ НА РАДЗІМУ І РАЗВІЦЦЕ КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЕЙ З СУАЙЧЫНІКАМІ

№ 16 (600)

Люты 1962 г.

Год выдання 8-ы

ПА РОДНАЙ БЕЛАРУСІ

З'ЕЗД ПРАФСАЮЗАЎ РЭСПУБЛІКІ

На працягу двух дзён у Мінску працаваў X з'езд прафсаюзаў Беларусі. З усіх куткоў рэспублікі прыехалі прадстаўнікі заводаў, фабрык, будоўляў, дзяржаўных устаноў. Сярод іх — наватары вытворчасці, работнікі культуры, дзеячы навукі, мастацтва.

Удзельнікі з'езда абмеркавалі справаздачны даклад старшыні Рэспубліканскага савета прафсаюзаў І. М. Макарава аб рабоце Беларускага

рэспубліканскага савета прафсаюзаў. Выступаўшыя адзначылі, што перыяд паміж IX і X з'ездамі характарызуецца новымі буйнымі поспехамі ў развіцці народнай гаспадаркі Беларусі. Прафсаюзы рэспублікі з'явілі ініцыятарамі сацыялістычнага спаборніцтва за выкананне планаў сямігодкі, распаўсюджвання і ўкараненне перадавога вопыту, праявілі значную работу па павышэнню

культурна-тэхнічнага ўзроўню працоўных. Вялікае месца ў выхаванні рабочых і служачых прафсаюзы адводзяць культурным установам. У цяперашні час, у выданні прафсаюзаў ёсць 432 клубы і Палацы культуры, каля 5.000 чырвоных куткоў, больш чым 1.000 бібліятэк з кніжным фондам 3,5 мільёна тамоў кніг.

З'езд па абмеркаваным пытанню прыняў рашэнне. З вялікім удзі-

мам дэлегаты паслалі прывітанне Цэнтральнаму Камітэту Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. З'езд выбраў новы склад Рэспубліканскага савета прафсаюзаў. Адбыўся пленум савета, які разгледзеў арганізацыйныя пытанні. Старшынёй Рэспубліканскага савета прафсаюзаў выбран І. М. Макараў, сакратарамі А. П. Абуховіч і М. Л. Дубкоўа.

Мінскія

электрахаладзільнікі

Завод мінскіх электрахаладзільнікаў — адно з самых малядых прадпрыемстваў сталіцы. Зараз тут ідзе падрыхтоўка да асваення новай прадукцыі. У лабараторных умовах зроблены ўжо вопытныя ўзоры халадзільнікаў, якія экануюцца на выстаўках у Маскве.

Што ж уяўляе сабой новы халадзільнік? Па знешняму выглядзе — гэта кухонная шафа. Лева палавіна яго прызначана для кухоннага посуду або прадуктаў, якія не хутка псуюцца, у правай палавіне ўмяшчаны электрахаладзільнік. Ёмістасць яго разлічана на 125 літраў. У ім можна замажваць мяса, рыбу і іншыя прадукты. Ёсць ванначка для прыгатавання харчовага лёду і пасудзіна для захавання фруктаў. У халадзільніку ёсць электралімпачка.

Усебаковыя выпрабаванні халадзільніка ў Маскве на заводзе імя Ліхачова ў асноўным далі станоўчыя вынікі. Але адначасова выяўлены і канструкцыйныя недахопы, якія зараз агульнымі намаганнямі ліквідуюцца.

Гэта яшчэ не канчатковы масавы ўзор мінскага электрахаладзільніка. Пасля кухонных шафаў халадзільнікаў на драўлянай аснове мяркуецца прыступіць да асваення і масавай вытворчасці металічных. Але гэта — будучае завода. А пакуль выдзецца мантаж абсталявання.

Трэба падкрэсліць, што ў сучасны момант Мінскі завод — адзін у Савецкім Саюзе, які цалкам прызначаны для выпуску такой прадукцыі. Абсталяванне для яго рабілася па спецыяльных праектах. Ідзе падрыхтоўка кадраў. Частка спецыялістаў вучылася ў Мураме і Саратаве.

Пройдзе час, і ў гандлёвую сетку паступяць першыя халадзільнікі з маркай Мінска.

Крыху больш за тры гады назад пачаў сваё жыццё Беларускае аўтазавод у Жодзіна. За кароткі тэрмін прадпрыемства ператварылася ў адно з буйнейшых у рэспубліцы. Яго цэкі аснашчаны найвышым абсталяваннем, станкамі-аўтаматамі. На заводзе ў асноўным працуюць моладзь. Будуюць вялікагрузныя аўтасамазвалы ўмеў кіруюць магутнай тэхнікай. На зданіну: перадавы слесар-сваідравальшчык прэсава-зварачнага цэха Мікалай Літвінчук за працоўнай рамы да 25-тоннага аўтасамазвала.

Тут нараджаюцца сосны

БРЭСТ. Маладыя сосны доўгімі шарэнгамі выстралілі на лясных палыхах. Колькі іх? Бригадзір лескультуры Елізавета Канстанцінаўна Стальмашук наведамляе: — Дзевяць мільёнаў! Гэтыя дрэўцы вырошчваюцца ў спецыяльным гадавальніку Брэсцкага лясніцтва. Работнікі ляс-

ніцтва робяць усё, каб моладзь захавалася, дзмацнела. Яны джываюць перадавыя метады вырошчвання і догляду за раслінамі, ахоўваюць іх ад захворванняў. Вясной яны будуць перанесены на лясныя палыны і пусці. Прайдуць гады, і саджанцы ператворыцца ў стройныя бронзавыя сосны.

Яго Правасхадзіцельству Прэзідэнту Злучаных Штатаў Амерыкі пану Джону Ф. КЕНЕДЗІ ВАШЫНГТОН

Паважаны пан Прэзідэнт! Ад імя народа Савецкага Саюза і ад сябе асабіста віншую Вас і амерыканскі народ з выпадку ўдалага запуску касмічнага карабля з чалавекам на борце. Зроблены яшчэ адзін крок у асваенні космасу, і сям'я касманаўтаў на гэты раз папоўнілася грамадзянінам Злучаных Штатаў Амерыкі падпалкоўнікам Джонам Гленам. Паспяховае запускі касмічных караблёў, якія знамянуюць заваяванне новых вышынь навукі і тэхнікі, усяляюць законную гордасць за неабмежаваныя магчымасці чалавечага розуму служыць на карысць людзям. Хацелася б спадзявацца, што геній чалавека, які пранік у глыбінні Сусвету, зможа знайсці шляхі да трываллага міру і забяспечыць працітанне ўсіх народаў на нашай планеце Зямля, якая ў век космасу, хоць і не здаецца такой вялікай, па-ранейшаму дарагая ўсім яе жыхарам. Калі б нашы краіны аб'ядналі свае намаганні — навуковыя, тэхнічныя і матэрыяльныя для асваення космасу, то гэта было б вельмі карысна для развіцця навукі і было б з радасцю сустрэта ўсім народамі, якія хочуць, каб навуковыя дасягненні ішлі на карысць чалавеку, а не выкарыстоўваліся ў мэтах «халоднай вайны» і тонкі ўзбраення.

Прашу перадаць сардэчныя віншаванні і найлепшыя пажаданні лётчыку-касманавту Джону Глену.

М. ХРУШЧОВ.

21 лютага 1962 года. ПАНУ М. С. ХРУШЧОВУ Старшыні Савета Міністраў СССР

КРЭМЛЬ, МАСКВА. Паважаны пан Старшыня! Я гарача дзякую Вам за Ваша пасланне з віншаваннямі з выпадку паспяховага касмічнага палёту палкоўніка Глена і вітаю Вашу заяву аб тым, што нашы краіны павінны супрацоўнічаць у даследаванні касмічнай прасторы. Я даўно прытрымліваюся такой жа думкі і нават цвёрда выклаў яе ў маім першым пасланні кангрэсу аб становішчы краіны. Мы, вядома, таксама стамі за вялікую падтрымку дзейнасці Арганізацыі Аб'яднаных Нацый у гэтай галіне і мы непасрэдна супрацоўнічаем з многімі іншымі краінамі паасобку. Але ясна, што на долю нашых дзвюх краін выпадаюць асобныя магчымасці і абавязкі. Я даручаю адпаведным работнікам нашага ўрада падрыхтаваць новыя і канкрэтныя прапановы для неадкладных сумесных мерапрыемстваў і спадзяюся, што вельмі хутка нашы прадстаўнікі змогуць сабрацца, каб абмеркаваць нашы і вашы ідэі ў духу практычнага супрацоўніцтва.

Шчыра Джон Ф. КЕНЕДЗІ. Вашынгтон, 22 лютага 1962 года.

(Пачатак на 1-й стар.)

Да 1 верасня 1962 года закончыцца пераўтварэнне ўсіх сямігадовых школ у васьмігадовыя. К пачатку новага навучальнага года ў рэспубліцы будзе завершана ўсеагульная абавязковая васьмігадовая адукацыя.

Акрамя агульнаадукацыйных школ, для навучання работнай моладзі ў сучасны момант у працу 367 школ работнай моладзі, у якіх займаецца тысячы вучняў. У вясковай мясцовасці працуе 247 сярэдніх школ работнай моладзі. Акрамя гэтага, пры агульнаадукацыйных школах працуе 668 старэйшых класаў для навучання ў вяртанні час, адкрыта 18 завочных сярэдніх школ. Такім чынам, у рэспубліцы зараз без адрыў ад вытворчасці ў сярэдніх школах навучаецца каля 100 тысяч чалавек.

ПЫТАННЕ. Раскажыце нашым чытачам, аб школах-інтэрнатах — вышэйшым тыпе агульнаадукацыйных навучальных устаноў, аб тым, якое развіццё яны атрымалі ў нашай рэспубліцы. Якія іншыя дзіцячыя установы маюцца ў Беларусі?

АДКАЗ. Камуністычная партыя і Саветскі ўрад надаюць вялікае значэнне грамадскаму вы-

хаванню дзяцей. У нашай рэспубліцы, як і ва ўсёй краіне, створаны школы-інтэрнаты. У сучасны момант у нас іх 103. Тут на поўным дзяржаўным забеспячэнні знаходзяцца 24 500 дзяцей. Іменна ў гэтых школах створаны найбольш спрыяльныя ўмовы для навучання і выхавання дзяцей. Шырока вядомы ў рэспубліцы і за яе межамі, як узорныя, Гродзенская, Лідская, Жодзінская, Пружанская, Магілёўская, Маладзечанская і многія іншыя школы-інтэрнаты.

За апошні час шырокае распаўсюджанне атрымалі такія формы работы з дзецьмі, як школы і групы з падоўжаным днём, дзе дзеці занятых на рабоце бацькоў абедаюць, адпачываюць, пад кіраўніцтвам выкладчыкаў рыхтуюць урокі. У бягучым годзе ў Беларусі працуе 20 школ і 1 002 групы падоўжанага дня.

Палітыка партыі накіравана на тое, каб задаволіць патрэбы насельніцтва ў дзіцячых устаноў, дапамагчы працоўным у выхаванні дзяцей. У нас працуе каля тысячы дзіцячых садоў, у якіх выхоўваюцца дзеці ва ўзросце ад 3 да 7 год. У апошні час шырокае распаўсюджанне пачалі атрымліваць аб'яднаныя дзіцячыя установы — яслі-сад (так званыя камбінаты). Колькасць іх хутка расце і павялічваецца. У рэспубліцы працуе 222 пазашкольныя дзіцячыя установы, у тым ліку 136 паладаў і дамоў піянераў, 13 станцый юных натуралістаў, 11 тэхнічных станцый, 18 экскурсійна-турыстычных баз і інш. Вялікая сетка ў нас дзіцячых бібліятэк, кінатэатраў, ляльчых тэатраў, тэатраў юнага гледача, ёсць дзіцячая чыгунка і г. д.

Вялікая ўвага надаецца абавязковаму навучанню дзяцей з разумовымі і фізічнымі недахопамі: глухонямых, слепых, разумованедазвітых. У рэспубліцы

працуе для іх 39 спецыяльных школ.

Уся сістэма народнай адукацыі ўтрымліваецца за кошт дзяржаўнага бюджэту. У нас бясплатнае навучанне дзяцей ва ўсіх тыпах школ і дзіцячых устаноў. Акрамя таго, школы-інтэрнаты і спецшколы забяспечваюць дзяцей адзеннем, харчаваннем, жыллем за кошт дзяржавы. Пры ўсіх нашых агульнаадукацыйных школах створаны фонды агульнаадукацыйнага навучання. За кошт гэтых фондаў забяспечваецца выдача школьнікам гарачых снеданняў, аказваецца матэрыяльная дапамога дзецям, якія маюць патрэбу ў гэтым.

У БССР працягваюцца вялікія клопаты аб умацаванні матэрыяльнай базы школ і дзіцячых устаноў. Толькі за апошні год гадзі пабудавана звыш 1 650 школьных будынкаў, 500 вучэбных майстэрняў, 100 школьных інтэрнатаў.

ПЫТАННЕ. У сваіх пісьмах у рэдакцыю нашы чытачы цікавяцца, на якой мове вядзецца выкладанне ў школах Беларусі? Адкажыце, калі ласка, і на гэта пытанне.

АДКАЗ. У адпаведнасці з II артыкулам Закона аб умацаванні сувязі школы з жыццём і аб далейшым развіцці сістэмы народнай адукацыі навучанне ў школах БССР вядзецца на роднай мове вучняў. У нас ёсць і беларускія і рускія школы. Бацькі маюць права вырашаць, у якую школу ўладкаваць сваё дзіця. У рускіх школах выкладанне вядзецца на рускай мове, але абавязкова вывучаецца беларуская мова і беларуская літаратура. У школах жа, дзе выкладанне ўсіх прадметаў вядзецца на беларускай мове, вывучаюцца рускія мова і літаратура. У Беларусі ёсць таксама 21 школа, дзе выкладанне многіх прадметаў вядзецца на замеж-

ных мовах — англійскай, нямецкай, французскай. Мета іх — забяспечыць вучням добрае веданне замежных моў.

ПЫТАННЕ. Якія перспектывы народнай адукацыі ў рэспубліцы?

АДКАЗ. Праграма КПСС выключна важную ўвагу надае пытанням выхавання падростаючага пакалення. У ёй паказана, якім павінен быць чалавек будучага.

Важнае значэнне ў планах далейшага развіцця народнай адукацыі надаецца школам-інтэрнатам, школам падоўжанага дня, дашкольнаму выхаванню. Да статкова сказаць, што к 1965 году ў Беларусі будзе ахопленыя школам-інтэрнатамі каля ста тысяч дзяцей.

Зараз распрацоўваюцца канкрэтныя планы развіцця народнай адукацыі і ў наступным дзесяцігоддзі, у якім будзе завершана ўсеагульная сярэдняя адукацыя дзяцей і ўсіх грамадзян нашай рэспублікі.

ПЫТАННЕ. І, нарэшце, наша традыцыйнае пытанне: якія ў вас будуць пажаданні нашым чытачам, суайчынікам, якія жыюць далёка за межамі сваёй Радзімы?

АДКАЗ. Мне, як і кожнаму беларусу, хочацца, каб нашы землякі за мяжой любілі Радзіму, Беларусь таксама, як любім яе мы. Звяртаючыся да іх, я хачу сказаць: усмі! сродкам і спосабамі маюцца дружба з Бацькаўшчынай, з родным народам. Прышчапляйце гэтыя ж якасці і сваім дзецям. Правільна прапагандуйце і асвятляйце поспехі, дасягнутыя Саветскай Беларуссю. Не падпадайце пад уплыў буржуазнай ідэалогіі, капіталістычнай маралі. Усяляк выкрывайце паклёпнікаў, ворагаў нашай Радзімы. Змагайцеся за мір ва ўсім свеце.

Г. ПАРОМЧЫК.

У СССР

Толькі факты

У ЦАРСКОЙ Расіі было 124 тысячы школ. Цяпер у СССР каля 250 тысяч школ. Толькі за 1958—1959 гады саветскія дзеці атрымалі ад дзяржавы школьных будынкаў на 1 мільён 200 тысяч вучнёўскіх месц.

У ПЕРШЫНЮ быў створан новы тып вучэбна-выхаваўчых устаноў—школы-інтэрнаты ў 1956 годзе, іх было адкрыта 285, навучалася і выхоўвалася ў іх 56 тысяч дзяцей.

У мінулым годзе ў школах-інтэрнатах навучалася звыш мільёна дзяцей. У 1965 годзе ў школах-інтэрнатах будзе вучыцца і выхоўвацца 2,5 мільёна дзяцей. Гэта ў 14 разоў больш, чым у 1959 годзе.

БОЛЬШ адзінаццаці мільёнаў маладых металургаў, гарнякоў, хімікаў, будаўнікоў падрыхтаваны за 20 год у школах і вучылішчах прафесійна-тэхнічнай адукацыі. У гэтых школах юнакоў і дзяўчат бясплатна вучаць лепшыя настаўнікі і рабочыя больш чым 600 прафесій.

Сярод выхаванцаў гэтых прафесійна-тэхнічных школ 80 Герояў Сацыялістычнай Працы, трыццаць лаўрэатаў Ленінскіх прэмій, сотні ударнікаў камуністычнай працы і наватараў вытворчасці.

У 1961 годзе пабудаваны школы амаль для паўтара мільёна вучняў.

ДЛЯ работнай і вясковай моладзі ў нашай краіне адкрыта 21 тысяча вяртанні школ.

У СССР пяцьдзесят два мільёны вучняў. Гэта значыць, што кожны чацвёрты вучыцца.

«Рускія працягваюць такія клопаты аб маладым пакаленні, аб якіх мы ў Англіі не можам нават марыць», — так характарызуе маскоўскі карэспандэнт газеты «Обсервер» Фрэнклін уражанні аднаго з членаў англійскай дэлегацыі работнікаў школ, якія наведвалі рад школ-інтэрнатаў у Маскве і Ленінградзе.

Англійскія настаўнікі, піша карэспандэнт, якія наведвалі інтэрнаты ў Маскве і Ленінградзе, падкрэсліваюць, што ў многіх адносінах такія ж англійскія школы не ідуць ні ў якое параўнанне з саветскімі.

Працягваем гутарку: як выхоўваецца вы сваіх дзяцей?

Не паўтарайце маёй памылкі!

«Якімі растуць нашы дзеці?» Такое пытанне хвалюе кожную маці, а тым больш нас, адарваных ад роднай зямлі.

Я, маці дзвюх дзяцей, з першага ж дня іх жыцця стала задумвацца, як выхоўваць маіх хлопчыкаў і якой мове іх вучыць. Схіліўшыся над іх ложкамі, я шатала дзецім мілья рускія словы... І вось тут мяне і збілі людзі — суседзі, сваякі мужа. Яны гаварылі: «Вы не вучыце іх вашай мове, бо яны не будуць разумець сваіх ровеснікаў, і іх будуць дражніць, а для нас гэта будзе крыўдна».

Я была маладая, а пасля знаходжання ў гітлераўскім канцэлагеры стала палахлівай, забітай. Ніхто ў тыя дні не даў мне прывільнай парадзі, і толькі цяпер я бачу сумны вынік маёй нявольнасці: я руская, а дзеці не разумеюць маёй роднай мовы. Я слабе потым не раз лаяла за гэта, але практычна нічога не прадрыймала. Усё змяніла мая паездка на Радзіму.

Мае родныя, бацька і маці недаўмечна, з дакурам глядзелі на мяне, даведаўшыся, што мае дзеці не гавораць па-руску. Я была гатовая ў тыя хвіліны ад сораху праваліцца скрозь зямлю. Бацька папракаў мяне за тое, што дзеці ў мяне распашчаныя. Але ж я жыю на Радзіме, выхавала іх так, як умела, мне ніхто не падказаў, ніхто не дапамог. Я запэўніла бацьку, што выхавоу дзяцей сапраўднымі патрыётамі маёй Радзімы і навучу роднай мове.

І сапраўды, цяпер я ўзялася за выхаванне сваіх дзяцей як след. Я многаму навучылася, бачыла, як выхоўваюць дзяцей у нашай краіне.

Мае дзеці любяць маю Радзіму і ведаюць аб ёй многа. Абодва стаяць гарой за яе — у гэтым я пераконалася кожны дзень. Калі на тэлевізару паказваюць фільм, накіраваны супраць нашай Радзімы, то мае дзеці не маўчаць, а гавораць бацьку і суседзям, што гэта няпраўда, што ў Расіі ўсяго ўдасталі, усім хапае работы, што вучоба, лячэнне і спорт бясплатныя.

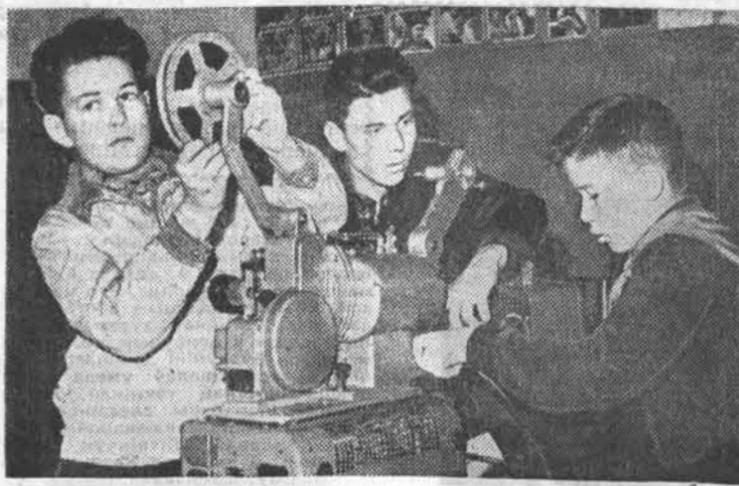
Цяпер, пасля знаходжання маіх дзяцей ў піянерскім лагеры Артэк, іх любоў да Радзімы ледзь больш умацавалася. Аб усім убачаным яны расказваюць сваім таварышам і настаўнікам. Настайнік Яна вельмі цікавіцца СССР. Ян расказаў, як іх сустракалі ў Маскве, Артэку, якая прыгожая прырода ў Крыме. А Масква! Для дзяцей гэта было казачым відовішчам. Дзеці пабывалі ў Маўзалеі, і Ян часта гаворыць: «Мама, Ленін такі ж, як на партрэце».

Дзякуй вам, дарагія таварышы! Вы дапамагліце нам выхоўваць нашых дзяцей сапраўднымі людзьмі.

Г. ТАЛАЛАЙ.

Галандыя.

У Баранавіцкай школе № 11 адкрыты дзіцячы кінатэатр «Спадарожнік» на 150 месц. Абслугоўваюць яго хлопчыкі з 8 «А» і 7 «Б» класаў. Юныя кінамаханікі пад кіраўніцтвам работніка гарадскай школьнай фільматэкі Анатоля Андрэвіча Супрончыка дэманструюць два разы ў тыдзень для сваіх таварышаў з 11-ай і іншых школ мастацкія і дакументальныя кінафільмы. Рэпертуар кінатэатра «Спадарожнік» самы разнастайны. Дзеці ахвотна наведваюць яго. На здымку: Віця Клімянюк і Валерыя Пруднікаў пад кіраўніцтвам А. А. Супрончыка рыхтуюць апаратуру да дэманстрацыі фільма.

У КАПІТАЛІСТЫЧНЫХ КРАІНАХ

Толькі факты

У КАПІТАЛІСТЫЧНЫХ, каланіяльных, залежных і слабаразвітых краінах налічваецца звыш мільярда непісьменных. Гэта складае больш паловы дарослага насельніцтва зямлі!

У ПЕДАГОГІЦЫ ЗША пануе «тэорыя», якая сцвярджае, што дзецям з бедных сем'яў не спатрэбіцца ў жыцці вышэйшая матэматыка, гісторыя, замежныя мовы. Таму ў раёнах, населеных беднотай, дзяцей вучаць толькі «навыкам», неабходным для таго, каб яны змаглі потым стаць мелкімі служачымі або рабочымі самай нізкай кваліфікацыі. Тут нельга не ўспомніць словы Джон Кітс, аўтара выданага ў ЗША кнігі «Школы без вучняў». Яна піша, што вучняў у Амерыцы з дзіцячых год прывучаюць да «усведамлення сваёй залежнай ролі ў грамадстве».

ЯК ПАВЕДАМЛЯЕ агенцтва Юнайтэд Прэс Інтэрнейшнл, выкладчык Калумбійскага ўніверсітэта Гінаберг заявіў, выступаючы перад дзюма падкамісіямі палаты прадстаўнікоў па пытаннях адукацыі, што каля 10 мільянаў дарослых амерыканцаў не могуць чытаць і пісаць або малалісьменныя.

У АНГЛІІ дзеці, пачынаючы з адзінаццаці год, падвяргаюцца «выпрабаванням на выяўленне разумовых здольнасцей», і толькі тыя, хто вытрымаў экзамен, атрымліваюць права працягваць навучанне ў гімназіі. Сярод «няздольных» перш за ўсё аказваюцца дзеці працоўных.

ПА СВЕДЧАННЮ газеты «Таймс», сотні тысяч падлеткаў пакідаюць школу з дэляка недастатковымі ведамі. Падкрэсліваючы, што недахопы ў адукацыі сур'ёзна адбіваюцца на эканамічным росце краіны, газета піша: «Расія стала класічным прыкладам таго, якіх поспехаў у галіне адукацыі можна дасягнуць за кароткі прамежак часу».

У ІТАЛІІ ў сярэдніх школах і тэхнічных навучальных установах вучыцца толькі 8 працэнтаў дзяцей работных і 6 працэнтаў дзяцей сялян.

Я ШЧЭ горш становіцца дзяцей і моладзі ў каланіяльных і залежных краінах. У Афрыцы, напрыклад, з 25 мільянаў дзяцей школьнага ўзросту 17 мільянаў ніколі не сядзелі за партамі. Моладзь афрыканскіх краін, якія яшчэ не заваявалі незалежнасць, не можа нават і марыць аб атрыманні адукацыі.

У ФРГ на ўзбраенне ў разліку на душу насельніцтва затрачываецца 243 маркі, на адукацыю — 0,92 маркі.

У АНГЛІЙСКОЙ калоніі ў Афрыцы—Кеніі ў бюджэце краіны на навучанне аднаго афрыканскага дзіцяці прадугледжваецца ўсяго тры англійскія фунты ў год. На дзіцяцаў еўрапейскага расходуецца ў 170 разоў больш.

ГАЗЕТА «ДЭЙЛІ ГЕРАЛЬД» пісала, што ў Англіі моладзь, якая атрымала адукацыю, з вялікай цяжкасцю знаходзіць работу. Па думцы гэтай газеты, з 700 тысяч скончаваных школ прыкладна 200 тысяч не мае ніякай перспектывы знайсці работу.

У ІСПАНІІ, якая дала свету Сервантэса, Гойю, Веласкеса, зараз 10 мільянаў непісьменных. Тут не хапае 10 тысяч школ.

У ПАЎДНЭВА-АФРЫКАНСКІМ САЮЗЕ толькі каля 9 працэнтаў дзяцей племені банту вучыцца ў школах ніжэйшага тыпу. Лік навучэнцаў банту ў сярэдняй або вышэйшай школе складае долі працэнта.

Тарас ХАДКЕВІЧ

Вядомаму беларускаму пісьменніку Тарасу Хадкевічу споўнілася 50 год. Нарадзіўся і правёў дзяцічыя гады будучы пісьменнік у вёсцы Шайцерава Дрысенскага раёна Віцебскай вобласці ў сям'і селяніна.

У 1927 годзе скончыў сямігадку ў мястэчку Валынцы і паступіў у Полацкі педагагічны інстытут. Пісаць пачаў з юнацкіх год. Гэтаму спрыяла знаёмства з такімі таленавітымі пісьменнікамі, як Пятрусь Броўка, Эдуард Самуйлёнак, Янка Скрыган, Алесь Званок, з якімі яму давялося некаторы час працаваць.

Восенню 1931 года Т. Хадкевіч паступіў на літаратурны факультэт Мінскага педінстытута імя М. Горкага. Два гады працаваў у рэдакцыі рэспубліканскай камсамольскай газеты «Чырвоная змена», а потым у газеце «Звязда». Першая кніга пісьменніка — зборнік вершаў «Смялей, таварышы!» — выйшла ў 1932 годзе ў Беларускам дзяржаўным выдавецтве.

З 1936 года Т. Хадкевіч прысвяціў сябе журналісцкай рабоце. У час Вялікай Айчыннай вайны быў прызваны ў армію. У 1945 годзе зноў вярнуўся ў Мінск.

Мы ведаем Тараса Хадкевіча як аўтара многіх выдатных прызначных твораў. У 1948 годзе выйшла аповесць «Братэрства», прысвечаная інтэрнацыянальнай салідарнасці працоўных, якія трапілі ў гады вайны ў фашысцкую няволю.

Праз год выйшла аповесць «Вяснянка». Яна атрымала шырокае прызнанне не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі. «Вяснянка» была перакладзена на рускую мову, а таксама на латышскую, чэшскую, нямецкую, польскую. Аповесць расказвае аб будаўніцтве новага жыцця ў беларускай вёсцы.

Многа і плённа працуе Тарас Хадкевіч і для дзяцей. За пасляваенны час выйшлі з друку тры зборнікі аповяданняў для дзяцей: «За сінім лесам», «На новым месцы», «Пачатак дружбы».

Нашым сучаснікам за мяжой таксама вядома імя беларускага пісьменніка Тараса Хадкевіча. Па просьбе землякоў з розных краін рэдакцыя неаднойчы высылала такія творы Хадкевіча, як «Вяснянка», «Даль палявая» і іншыя.

Т. Хадкевіч вядзе грамадскую работу. Ён літаратурны кансультант Саюза пісьменнікаў БССР, член праўлення СП БССР.

Патомкі вялікага паэта

Масква, вул. Горкага, 6. Сюды часта прыходзяць пісьмы з многіх гарадоў нашай краіны і розных краін свету. Іх пішуць Таццяна Мікалаеўна Галіна — адной з праўнучак А. С. Пушкіна — шматлікія сваякі — патомкі паэта.

Больш 50 патомкаў А. С. Пушкіна жыве цяпер у Савецкім Саюзе. У Маскве, акрамя Таццяны Мікалаеўны, знаходзяцца яшчэ тры праўнучкі паэта — Соф'я Паўлаўна Вельямінава, персанальная пенсіянерка, Наталля Сяргееўна Шпелелева, загадчыца аддзела гуказапісу Маскоўскай кансерваторыі і Грыгорый Грыгор'евіч Пушкін — друкар у друкарні газеты «Правда».

У час Вялікай Айчыннай вайны Грыгорый Грыгор'евіч са зброяй у руках абараняў Радзіму, вызваляў ад ворага Заходнюю Украіну і Заходнюю Беларусь. За баювыя заслугі ён узнагароджан ордэнам Вялікай Айчыннай вайны 2-й ступені і медалямі.

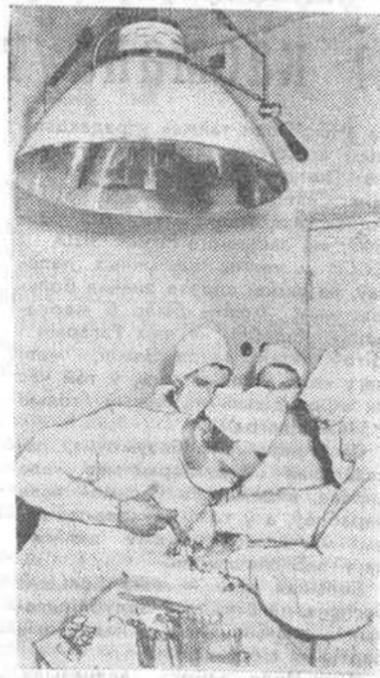
Змагаліся з нямецка-фашысцкімі захопнікамі і прапраўнучкі паэта — Барыс і Сяргей Барысавічы Пушкіны. Першы з іх быў матросам, другі служыў механікам у авіяцыі. Цяпер абодва браты — інжынеры, адзін працуе на заводзе, а другі — ва Усесаюзным навукова-даследчым інстытуце фізіка-тэхнічных вымярэнняў.

На франтах другой сусветнай вайны змагаліся дзевяць патомкаў А. С. Пушкіна. Прапраўнучка Аляксандр Сяргеевіч Данілеўскі абараняў горад Леніна. Калі закончылася вайна, ён зноў вярнуўся да мірнай працы і цяпер з'яўляецца доктарам біялагічных навук.

Яшчэ адна праўнучка паэта — Соф'я Мікалаеўна Данілеўская, персанальная пенсіянерка, жыве ў Палтаве. У гэтым жа горадзе ў абласной бальніцы працуе доктарам-акулістам прапраўнучка Пушкіна Марына Сяргееўна Чалік. Яна таксама была ўдзельніцай Вялікай Айчыннай вайны, за мужнасць і адвагу ўзнагароджана ордэнам Чырвонай Зоркі.

Савецкі народ ганарыцца сваім вялікім сынам, з павагай адносіцца да яго шматлікіх патомкаў. Ніхто з іх не забыў у велізарнай сям'і першай у свеце сацыялістычнай Айчыны.

Д. ЗАХАРАУ.

На здымку: у хірургічным кабінце клінікі пры Беларускам аўтамабільным заводзе ў Жодзіна. Аперацыю праводзіць галоўны ўрач бальніцы хірург В. Г. Масловіч.

Фота Г. Усламава.

У Мазырской школе № 9 створаны куток памяці Веры Харужай. Дзеці збіраюць матэрыялы аб жыцці гераіні беларускага народа, вядуць кнігу з запісамі і ўспамінамі сяброў і членаў сям'і Харужай. На здымку: вучаніцы 8 класа Ліля Баровіч, Люда Паршына і Жэня Сінегубава за афармленнем новых матэрыялаў аб Веры Харужай.

Фота В. Лупейкі.

СВАБОДА АБО СМЕРЦЬ

ДЖАКАРТА. «Я яшчэ раз заклікаю ўрад Галандыі быць разважным і пачаць перагаворы аб вяртанні Заходняга Ірыяна Інданезіі», — заявіў прэзідэнт Сукарна, выступаючы на цырымоніі мусульманскага свята ў палацы «Негара».

У сваёй прамове Сукарна выкрыў сцверджанні заходняй прапаганды аб тым, што Інданезія нібыта імкнецца да вайны. Мы хочам вырашыць пытанне аб Заходнім Ірыяне шляхам міру, шляхам перагавораў, падкрэсліў прэзідэнт. Аднак мы паабяцалі ўжо сабе, што ў гэтым годзе Заходні Ірыян любым шляхам павінен вярнуцца ў лона рэспублікі. Будзьце гатовы вярнуць яго любым чынам. Свабода або смерць!

ГРЫМАСЫ КРЫВАДУШНАСЦІ

У Каіры знаходзіцца з афіцыйным візітам спецыяльны саветнік прэзідэнта ЗША па краінах Афрыкі, Азіі і Лацінскай Амерыкі Чэстэр Боулс. Выступаючы на прэс-канферэнцыі ў амерыканскім інфармацыйным цэнтры, ён заявіў:

«Мы паважаем усіх і імкнемся да таго, каб пабудоваць такі свет, у якім людзі мелі б права не згаджацца адзін з адным і мець сваю ўласную рэлігію і перакананні. Аднак для гэтага патрэбен усеагульны мір, у якім мы маглі б жыць разам. Мы стараемся садзейнічаць рэформам ва ўсім свеце, таму што, на нашу думку, свет заслугуе вае змен».

Гэта гаварылася ў той час, калі ўрад ЗША арганізоўвае і накіроўвае агрэсію супраць народа Кубы, які вінаваты толькі ў тым, што хоча ажыццявіць на сваёй зямлі, неабходныя на яго думку, змены!

У заяве Савецкага ўрада з поўнай падставой гаворыцца, што пэўныя колы ў ЗША ніяк не коўчуць змірыцца з тым, што «кубініскі народ падняў галаву, пачаў жыць сваім незалежным жыццём, ды яшчэ асмеліўся выбраць грамадскі лад, які адрозніваецца ад грамадскага ладу ЗША».

Такія вось словы і справы амерыканскіх імперыялістаў.

Праўда аб уласаўцах

(Пачатак на 3-й стар.)

здзяйснялі зверствы над мірным насельніцтвам. Уласаўскія батальёны пасылаліся галоўным чынам туды, куды самі немцы баяліся пранікнуць або шкадавалі ўласныя сілы.

Да вясны 1942 года Акцябрскі Глускі раён Палескай вобласці амаль цалкам кантраляваліся партызанамі. У красавіку 1942 года батальёны «Бярэзіна» і «Днепр» сумесна з паліцыяй і немцамі праніклі ў гэты раён, захапілі і разбурылі цэнтр партызанскага руху Рудабелку. Тое ж самае было ў Клічаўскім і іншых раёнах.

З самага пачатку існавання усходніх батальёнаў уласаўцы вельмі часта перабягалі на бок партызан. Перабегалі па аднаму і групамі. У жніўні 1942 года з батальёна «Бярэзіна» да партызан перайшла амаль цэлая рота. Зімою і вясною 1943 года, пасля паражэння немцаў пад Сталінградам (цяпер Волгаград), да партызан перайшлі група афіцэраў і музычны ўзвод усходняга запаснога палка.

Тым не менш у барацьбе з партызанамі гітлераўскае камандаванне лічыла за лепшае выкарыстоўваць уласаўскія батальёны. Пры гэтым яно зыходзіла з таго, што ўласаўцы, значную частку якіх складалі дэкліраваныя элементы, не спыняцца ні перад чым, калі справа дойдзе да грабязоў марадзёрства. Трэба ўлічыць тое, што немцы дрэнна арыентаваліся ў лесе, а з насельніцтвам

маглі ўваходзіць у кантакт толькі праз перакладчыкаў. Уласаўцы ж былі на акупіраванай гітлераўскай тэрыторыі, як у сябе дома, ім не патрэбны былі перакладчыкі. Некаторыя з іх былі з тых жа мясцін, дзе аперыраваў іх батальён. Яны добра ведалі мясцовасць і, карыстаючыся гэтым, імкнуліся нанесці партызанам удары з-за вузла.

У сэнсе жорсткасці ў адносінах да насельніцтва ўласаўцы ніколі не ўступалі немцам. У час праходу батальёнаў «Бярэзіна» і «Днепр» па Акцябрскаму і Клічаўскаму раёнах многія вёскі былі дашчэнту спалены, а людзі, якія не паспелі ўцячы ў лес, расстраляны. У некаторых вёсках Клічаўскага раёна калодзежы былі літаральна забіты трупамі расстраляных.

Гітлераўцы заахвочвалі жорсткасць. Так, лейтэнант Б. П. Кароль пасля таго, як ён са сваёй ротай спліў у Акцябрскім раёне дзве вёскі і расстраляў многа мірных жыхароў, быў прызначаны начальнікам аддзела прапаганды ўсходняга запаснога палка. За збойства двух яўрэяў у Мінскім лагеры ён быў павышаны ў званні. За зверскія здзекі над мірным насельніцтвам капітан Ігар Саламонаўскі (белы эмігрант) і лейтэнант Герасіменка былі прызначаны першы — начальнікам асобага аддзела (гестапа) усходняга запаснога палка; другі — начальнікам жандармерыі. Гэтыя два садзісты дзейнічалі разам. Яны да смерці збівалі старых, дзяцей, жанчын,

захопленых у партызанскай зоне, а маладых жанчын перад катаваннямі гвалцілі.

У 1943 годзе, калі часці Савецкай Арміі падыходзілі да Дняпра дзевяні партызан узмацніліся, разгул тэрору ва ўсходнім запасным палку пераўзышоў усё межы. Цэлыя ночы з размяшчэння палкавой жандармерыі даносіліся крыкі і стогны. Катавалі не толькі мірных жыхароў. Часта ахвярамі катаў былі самі ўласаўцы, запалодзеныя ў сувязі з партызанамі. Кожную ноч жандары адводзілі да Бярэзны людзей і там расстралявалі.

У пачатку існавання ўласаўскіх батальёнаў захопленых партызан і мясцовых жыхароў звычайна перадавалі ў нямецкае гестапа. Каты Саламонаўскі і Герасіменка са сваімі памагатымі даказалі на справе сваім гаспадарам, што ўласаўскае гестапа ні ў чым не ўступае гітлераўскаму. У канцы 1943 года захопленыя ахвяры ўжо вельмі рэдка перадаваліся немцам. Большасць з іх умірала ад катаванняў вылюдкаў з усходняга запаснога палка.

Зраз, калі мне даводзіцца чытаць аб «патрыятызме ўласаўцаў», мне робіцца сорамна за людзей, якія могуць гаварыць аб гэтым так нахабна.

Мільёны савецкіх людзей аддалі свае жыцці ў барацьбе з фашызмам, за свабоду і незалежнасць Радзімы. Многія з іх загінулі ад крываваў рук уласаўцаў.

У 1942 годзе, калі немцы падыходзілі да Сталінграда, дзвігам

партызан было: «Забі немца тут, каб ён не быў пад Сталінградам». Задачай уласаўцаў было забіваць як мага больш партызан, каб немцы хутчэй дайшлі да Волгі.

У канцы 1943 года ўласаўскія падраздзяленні былі перакінуты з Усходняга фронту ў Паўночную Італію і на Міжземнаморскае ўзбярэжжа Францыі. Тлумачылася гэта проста — чым далей працягвалася вайна, тым менш нямецка-фашысцкае камандаванне давярала Уласаву і яго «войску». Уласаўскія казацкія часці ўдзельнічалі ў карных экспедыцыях супраць французскіх макі, працягвалі пры гэтым неапісалныя зверствы.

Такое сапраўднае аблічча «патрыятаў-уласаўцаў», якіх цяпер называюць у антысавецкіх эмігранцкіх колах.

Міжволі на памяць прыходзіць такі факт. Нядаўна мне давалася гаварыць з адным старым чалавекам, які прыехаў за граніцу наведваць дачку.

— А ты ва ўласаўцаў або ў паліцыі, скажам, не быў? — запытаў ён мяне.

— Я нічога не адказаў. — Пракляў іх там у нас народ, — сказаў ён і дадаў: — Пракляў... Анафему ў царквах спявалі!

Факты пераканальна паказваюць, што ўласаўцы і ім падобныя былі не «камартызуючай спрунжынай», а дубінкай у руках гітлераўцаў. Не патрыётамі былі ўласаўцы, а памагатымі катаў Гітлера. Кроў і смерць тысяч і тысяч са-

векіх людзей ляжыць не толькі на фашыстах, але і на ўласаўцах.

Зраз я жыву ў адной з буржуазных краін і наўрад ці калі вярнуся на Радзіму. Магу сказаць, што я не ўдзельнічаў у аперацыях супраць партызан, нікога не забіваў, але мая служба ва ўласаўцаў робіць мяне саўдзельнікам злачынстваў, здзейсненых імі.

Я веру ў амністыю. Веру ў дарату савецкага народа. І ўсё-такі мне цяжка вярнуцца на Радзіму. Я не баюся пакарэння. Мне страшна самога сябе. Як змагу я глядзець у вочы ўдовам, сіротам, калекам, знявечаным на вайне!

За час бадзённага па заграіца я многае перадумаў і многае зразумеў. Я зразумеў, што здрадніцтва ўласаўцаў, як усякае злачынства, можна неяк растлумачыць, але ні ў якім разе яго нельга апраўдаць. Радзіме не здраджаюць ні пры якіх акалічнасцях, нават калі чалавеку на Радзіме прычынілі вялікае зло. Зло прыходзіць і адыходзіць, а Радзіма жыве вечно.

Уладзімір ЛЮБИМАУ. Былы супрацоўнік газеты «Беец РОА» пры штабе 7-й узмоцненай нямецкай арміі.

НАШ АДРАС

Мінск, Ленінскі праспект, 77. Дом друку. Для пісьмаў: Мінск, паштовая скрынка № 14.